

بسم الله الرحمن الرحيم

انواع راهکارهای قرآنی مقابله با ناهنجاریهای اجتماعی

زهرا جعفرپور^۱

چکیده

قرآن کریم به عنوان کتاب مقدس مسلمانان، راهکارهای جامعی برای مقابله با ناهنجاریهای اجتماعی ارائه داده است: به نحوی که این راهکارها، ضمن برقراری نظم و عدالت اجتماعی، زمینه ساز تقوا و رشد معنوی در جامعه هستند. مقاله حاضر با هدف بررسی عوامل و راهکارهای قرآنی در مقابله با فساد اجتماعی، به روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده است. نتایج تحقیق نشان داد: ایمان به خداوند و یاد نعمت‌های او، صبر و توکل، انتخاب دوستان مؤمن، رعایت تناسب بین جرم و مجرم می‌تواند به تقویت روابط انسانی و ارتقای اخلاق اجتماعی منجر شود.

کلید واژگان: راهکار، قرآن، ناهنجاری اجتماعی.

مقدمه

ناهنجاری اجتماعی، به مجموعه‌ای از رفتارها، اعمال یا پدیده‌هایی اطلاق می‌شود که با ارزش‌ها، هنجارها و قواعد پذیرفته شده اجتماعی، ناسازگار بوده و موجب اختلال در نظم و ساختار اجتماعی می‌گردند؛ بدین ترتیب، مقابله با ناهنجاریهای اجتماعی، از اهمیت بالایی برخوردار است؛ زیرا این اقدامات، به بهبود کیفیت زندگی افراد و ایجاد محیطی سالم و آرام منجر شده و زمینه ساز، افزایش اعتماد و همبستگی بین اعضای جامعه است. قرآن کریم، به عنوان یک منبع الهی، نه تنها به مسائل

^۱. زهرا، جعفرپور، طلبه سطح دوم حوزه علمیه زینب کبری سلام‌الله‌علیها ارومیه

دینی و عبادی پرداخته، بلکه اصول و مبانی اخلاقی و اجتماعی را نیز، به تفصیل بیان کرده‌است. این اصول و آموزه‌ها، می‌توانند به‌عنوان یک راهنمای عملی و مؤثر در مواجهه با ناهنجاری‌های اجتماعی به‌کار گرفته شوند. بنابراین با آموزش و نهادینه کردن این ارزش‌ها در افراد، می‌توان به شکل‌گیری جامعه‌ای متعهد به اخلاق و فضیلت اخلاقی کمک کرد. از طرفی این فرآیند آموزشی، نه تنها به ارتقای فرهنگ عمومی جامعه می‌انجامد؛ بلکه به عنوان یک ابزار پیشگیرانه، در مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی عمل می‌کند. در قرن‌های نخستین تاریخ اسلام، مسلمانان با فهم عمیق و درک صحیح از قرآن کریم، توانستند آموزه‌های این کتاب الهی را به‌نحو مطلوبی در زندگی روزمره خود به‌کار بگیرند. اصحاب رسول خدا بهترین نمونه این افراد هستند. آنان با عمل به دستورات قرآن، توانستند جامعه‌ای همبسته و پاک از انحرافات و فساد اجتماعی ایجاد کنند. این تحول عظیم در زندگی‌شان، نتیجه مستقیم پیروی از اصلاحات اسلامی و آموزه‌های قرآنی است. اما در دنیای امروز، جوامع با انواع ناهنجاری‌های اجتماعی مواجه هستند که تأثیرات منفی گسترده‌ای بر زندگی فردی و جمعی‌شان دارد. این ناهنجاری‌ها، از بی‌اخلاقی‌های فردی گرفته تا مشکلات گسترده‌تری مانند فساد، خشونت و نابرابری‌های اجتماعی، جامعه را تحت فشار قرار می‌دهند. بدین ترتیب مقاله حاضر با بهره‌مندی از آموزه‌های قرآن به‌روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده تا نشان دهد: بررسی و تحلیل راهکارهای قرآنی می‌تواند برای جوامع اسلامی بسیار ارزشمند باشد از این‌رو سوال مقابل پیش می‌آید: انواع راهکارهای قرآنی مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی چیست؟ حول ناهنجاری اجتماعی و شیوه‌های مبارزه با آن، پایان‌نامه‌ها، کتاب و مقاله‌های متعددی نگاشته شده‌است، از جمله:

- ❖ پایان نامه شهناز بابای قلعه لانی با عنوان «روشهای پیشگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی از دیدگاه قرآن و روایات» مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج تحقیق حاکی از آن است؛ ناهنجاری‌ها برای فرد و جامعه، آثار و خطراتی زیانبار دارد و پیشگیری همواره بهتر از درمان است. زیرا درمان با صرف وقت و هزینه‌های بسیار همراه است.
- ❖ کتاب علیرضا واسعی به راهبردهای ائمه در مواجهه با ناهنجاری‌های اجتماعی پرداخته است. این کتاب در پنج فصل تنظیم شده‌است: فصل اول به کلیات، اصول پژوهش و زمان ائمه علم‌السلام می‌پردازد.

- ❖ فصل دوم به آسیب‌شناسی و بیان ناهنجاری‌های دوران آنان برای شناسایی اوضاع حاکم پرداخته‌است. فصل سوم جایگاه و کارکرد امام در اندیشه اسلامی شیعی را بررسی می‌کند. فصل چهارم واکنش‌های پیشوایان در برابر ناهنجاری‌ها، حیات اجتماعی امامان و راهبردهای آنان را مطرح می‌کند: تا در آخر، به موانع و بازدارنده‌های امام در تربیت جامعه می‌پردازد.

❖ کتاب استیون دی. لویت با عنوان «اقتصاد ناهنجاری‌های پنهان اجتماعی» از طریق قصه‌پردازی و بصیرت هوشمندانه نشان می‌دهد؛ اقتصاد ریشه در مطالعه انگیزه‌ها دارد. چگونه مردم آنچه را که می‌خواهند یا نیاز دارند، به دست می‌آورند، به ویژه هنگامی که افراد دیگر همان چیز را می‌خواهند یا به آن احتیاج دارند. در اقتصاد آزاد، آنها تلاش کردند تا جنبه‌های پنهان این علم را کشف کنند

❖ مقاله محسن شاطریان و دیگران با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی موثر بر ناهنجاری‌های رفتاری دانش آموزان؛ مطالعه موردی شهرستان آران و بیدگل» مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داده: بین متغیرهای معدل، پایگاه اجتماعی، عملکرد خانواده، دسترسی به منابع و امکانات، عملکرد جامعه و ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد ولی تفاوت اصلی بین جنسیت و ناهنجاری‌های رفتاری وجود ندارد.

❖ مقاله اصغر عبدلی و دیگران با عنوان «ناهنجاری‌های اجتماعی و عوامل تاثیرگذار بر ارتکاب آنها در بافت‌های فرسوده شهر خرم آباد» بررسی شد. نتایج تحقیق نشان دهنده‌ی آن است؛ علاوه بر اینکه بیشترین نوع ناهنجاری‌ها، مربوط به مزاحمت و دعوای خیابانی، خرید و فروش مواد مخدر، اعتیاد و دزدی بوده‌است. متغیرهای سواد، میزان درآمد و بی‌کاری، بر شکل‌گیری و ارتکاب ناهنجاری‌های اجتماعی تاثیرگذار می‌باشند. اما در مقاله‌ی فوق، انواع راهکارهای مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی، مورد تبیین و بررسی قرار گرفت.

زیرا با توجه به تلاش پژوهشگران در منبع‌شناسی موضوع مقاله، کتاب، مقاله و پایان‌نامه‌ای با عنوان ذکر شده یافت نشد؛ از این‌رو نوآوری این مقاله نسبت به آثار یافت شده عبارت است از انواع راهکارهای قرآنی، که به‌طور دقیق و مفصل مورد مطالعه است.

الف. مفهوم شناسی

در این قسمت به بررسی یکسری از واژه‌هایی می‌پردازیم که در عنوان به چشم می‌خورد و نیازمند توضیح بیشتر است.

الف-الف- راهکار

راهکارها، مجموعه‌ای از روش‌ها، اقدامات و استراتژی‌هایی هستند که به‌منظور دستیابی به اهداف مشخص یا حل مشکلات خاص طراحی و اجرا می‌شوند. این راهکارها می‌توانند در زمینه‌های مختلفی مانند کسب و کار، فناوری، آموزش، مدیریت، پزشکی و غیره تعریف شوند.^۱

^۱. بی‌نا، اسفهان، استراتژی چیست؟ (به زبان ساده برای کارآفرینان)، بی‌تا.

الف - ب - ناهنجاری اجتماعی

ناهنجاری‌های اجتماعی در لغت به معنای، بی‌قاعدگی، ناهماهنگی، نافرینختگی و خشونت است.^۱ در اصطلاح به هرگونه، رفتار، عمل یا وضعیتی در جامعه گفته می‌شود؛ که با ارزش‌ها، اعتقادات و استانداردهای اجتماعی مرسوم مغایرت داشته و ممکن است؛ باعث ایجاد ناراحتی یا اختلال در جامعه شود. باید توجه داشت؛ برخی از ناهنجاری‌های اجتماعی در جوامع نسبی هستند، یعنی ممکن است؛ امری در یک فرهنگ، مصداقی از ناهنجاری اجتماعی باشد ولی در فرهنگ دیگر این گونه نباشد. البته برخی از گناهان، چون، دزدی، فریب‌دادن دیگران، قانون‌شکنی در همه‌ی فرهنگ‌ها ناهنجاری اجتماعی محسوب می‌شوند.^۲

۱- راهکارهای قرآنی

بررسی مطالب پیرامون موضوع تحقیق راهکارهای مبارزه با هنجارهای اجتماعی قابل تقسیم به دو دسته حوزه باورها و گرایش‌ها می‌باشد که در زیر، به آن‌ها اشاره می‌کنیم

۱-۱- حوزه باورها

این باورها می‌توانند؛ از طریق قرآن و تجربه شخصی به‌دست آمده و نقش مهمی در زندگی انسان‌ها ایفا کنند. در جامعه ایرانی، باورهای معنوی به‌دلیل شرایط فرهنگی، بیشتر به‌چشم می‌آیند و تأثیر قابل توجهی در تنظیم هیجان دارند. باورهای اخلاقی و معرفتی عبارتند از؛^۳

۱-۱-۱- ایمان به خدای متعال

ایمان به خدا و دین می‌تواند؛ تأثیر بسیار مثبتی، در مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی داشته باشد. چراکه ایمان به خداوند به افراد کمک می‌کند تا ارزش‌ها و اخلاقیات اجتماعی را رعایت کرده و از انجام اعمال ناپسند و غیراخلاقی خودداری کنند.

بدین ترتیب در قرآن کریم، مفاهیم متعالی مانند عظمت، فضیلت، مغفرت، توحید، معاد و معرفت به خداوند، در قالب راهی برای تقویت ایمان و مبارزه با ناهنجاری‌های اجتماعی زندگی انسان‌ها به‌کار رفته‌است. این مفاهیم، به ما کمک می‌کنند تا در مقابل ناهنجاری‌ها، شیطان و هواهای نفسانی مقاومت

^۱ . بی‌نا، دیکشنری آبادیس، بی‌تا.

^۲ . فاطمه، فرج پور، مفهوم ناهنجاری اجتماعی در فیلم و انیمیشن، ۲۱۰۷.

^۳ . پروز، حاتمیان، تحلیل کیفی نظر متخصصان ایرانی درباره نقش باورهای معنوی و اعتقادی مؤثر در تنظیم هیجان، ۱۴۰۰.

کنیم.^۱ ماه مبارک رمضان، ماه نزول قرآن، ماه برگزیده الهی، برکت و مغفرت است، در این ماه، نفس مؤمن تسبیح می‌کند، خواب او عبادت، عملش پذیرفته و دعایش مستجاب می‌شود. قرآن چراغ هدایت از ضلالت، گمراهی و شفای بیماری‌های روحی است.^۲

آیه ۶۹ مائده می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» تفسیر این آیه بیان می‌کند که مؤمنان، یهودیان، نصارا و صابئین، کسانی که به خدا و روز جزا ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده‌اند، پاداشی نزد پروردگارشان خواهند داشت. بدین ترتیب، نه خوفی بر آنها است و نه غمی از آینده‌شان، یعنی آنها برای آخرت امیدوارند و از نعمت‌های روحانی خداوند بهره‌مند خواهند بود. این آیه موجب تأکید بر اهمیت ایمان، عمل صالح و عدم ترس و غم در برابر هنجارهای اجتماعی می‌شود.^۳

۱-۱-۲- اعتقاد به نظارت الهی و معاد

نظارت الهی به معنای تأثیر و کنترل افراد و گروه‌ها، بر رفتارهای دیگران در جامعه است تا از طریق تمرکز بر نظام ارزش‌ها، اخلاق و قوانین اجتماعی، به اصلاح رفتارهای ناپسند و هنجارهای ناکارآمد کمک کند. اعتقاد به نظارت الهی و معاد، از جمله عوامل مهم و تأثیرگذار بر باورهای دینی در مقابله با هنجارهای اجتماعی است و آثار سازنده‌ای در سرنوشت انسان در دنیا و آخرت خواهد داشت. چراکه اعتقاد به نظارت الهی و لزوم پاسخگویی در برابر اعمال و کردار در روز قیامت، سبب شده، انسان معتقد اعمال و رفتار خود را منطبق بر دین انجام دهد. زیرا می‌داند: تنها به این وسیله می‌تواند از عذاب الهی در امان باشد. یکی از آیات قرآن که در مورد نظارت الهی بر هنجارهای اجتماعی حکایت می‌کند، آیه ۱۰-۱۱ سوره انفطار است. در این آیه آمده است: «وَإِنَّ عَلَيْكَ لِحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ» این آیه شریفه اشاره دارد به اینکه اعمال انسان غیر از طریق یادآوری خود صاحب عمل، از طریق دیگری نیز محفوظ مانده است و آن محفوظ بودن اعمال، با نوشتن فرشتگان نویسنده اعمال است، که در طول زندگی هر انسانی موکل بر او هستند.^۴

حضرت امیر المومنین علیه السلام در نهج البلاغه، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم آثار مختلف اعتقاد به معاد را برشمرده‌اند. از دیدگاه امام علی علیه السلام، مصادیقی همچون ایجاد امید به فرجام نیکو،

۱. خمینی، پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه، نقش روزه داری در کاهش ناملایمات و ناهنجاری‌های اجتماعی، ۱۳۷۸.

۲. محسنی، دانشگاه عالی دفاع مقدس، آشنایی با مفاهیم متعالی قرآنی بهترین راه مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی است، ۳۱ فروردین ۱۴۰۱، ۰۸:۲۲، کد ۶۲۵۳.

۳. مکارم، شیرازی، آیه ۶۹ مائده، پایگاه اطلاع‌رسانی ایشان، ۱۴۰۳/۰۱/۰۶.

۴. محمدحسین، طباطبایی، جلد ۲۰، صفحه ۲۲۶.

است نه به معنای رها کردن کارها.^۱ چنین کسی، به علت توکل به خدای متعال در سختی‌ها و مشکلات خود را نمی‌بازد و در این شرایط مرتکب معصیت نمی‌شود. این توکل زمینه ایستادگی در برابر گناه را در او، به وجود می‌آورد. در آیه ۵۱ توبه به این مضمون اشاره شده است: (قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بگو: هرگز به ما نمی‌رسد؛ مگر آنچه خدا برای ما نوشته‌است، او سرپرست ماست؛ مؤمنان بر خدا توکل کنند.

انسان با توکل به خدای متعال به آرامشی در زندگی دست می‌یابد؛ که این آرامش و طمانینه یکی از عوامل پیشگیری از گناهان اجتماعی است. تربیت دینی و شناخت حقیقی مبانی دینی هم‌چون توکل به خدای متعال زیر بناهای فکری افراد را تغییر داده و آنها را در مسیر، رشد فردی و اجتماعی سوق می‌دهد.^۲

۸-۱-۱- کنترل دوستی، انتخاب دوستان مؤمن

دوست‌یابی یک ضرورت اساسی برای انسان است. شرع مقدس اسلام نیز در این مورد تأکید فراوان نموده و روایات زیادی پیرامون دوست‌یابی در متون اسلامی یافت می‌شود. حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه می‌فرماید: «عاجزترین مردم کسی است که نتواند دوستی برای خود انتخاب کند و عاجزتر از او کسی است که دوستی به دست آورده را از دست دهد».

انسان به دوست نیاز دارد. اما دوست باید مؤمن باشد و انسان با دوستی او به خدا برسد و آنگونه، دوستی نداشته باشد که در قیامت از دوستی با فردی حسرت بخورد، قرآن کریم می‌فرماید: «در قیامت گروهی می‌گویند: ای کاش فلانی را به عنوان دوست انتخاب نکرده بودم».^۳ آری، کنترل دوستی و انتخاب دوستان مؤمن از جمله راهکارهای قرآنی است که در مقابله با هنجارهای اجتماعی می‌توان از آن بهره برد. انتخاب دوستانی که ایمان دارند و ارزش‌های اخلاقی را رعایت می‌کنند، می‌تواند به تقویت ایمان و پیشگیری از گناهان کمک کند. این انتخاب‌ها می‌توانند تأثیر مستقیمی بر رفتار و عمل‌های فرد داشته باشند.

در سوره نساء آیه ۱۳۸، ۱۳۹ آمده است: «بَشِّرِ الْمُنافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا» «یا بنی اسرائیل! اذکروا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفٍ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ» یعنی منافقان را هشدار ده به اینکه، برای آنان عذابی دردناک خواهد بود: همانان کسانی که، به جای مؤمنان، کافران را دوستان خود برمی‌گزینند، آیا عزّت و سربلندی را نزد آنان می‌جویند؟! بی‌گمان، تمام عزّت‌ها از آن خداست.

^۱ عبدالکریم، بهجت‌پور، ۱۳۸۵، ۱۹۲.

^۲ صادقی، علی و دیگران، آیه ۵۱ توبه، راهکارهای قرآنی مقابله با فساد اجتماعی، ص ۹۲.

^۳ محمد حسین، آیه ۱۳۸، ۱۳۹ نساء، حق‌جو، جلوه‌های بلوغ، ص ۷۰.

خداوند در آیه دیگر، به بندگان مؤمنش می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ» ای کسانی که ایمان آورده‌اید! یهود و نصارا را دوست و تکیه گاه خود انتخاب نکنید، آن‌ها اولیای یکدیگرند؛ و کسانی که از شما، با آنان دوستی کنند، از آنها هستند؛ چراکه خداوند، جمعیت ستم‌کار را هدایت نمی‌کند.^۱

این آیات به منافقان خبر می‌دهند؛ عذابی دردناک در انتظار آن‌هاست، زیرا غیر از مؤمنان، کافران را دوستان خود می‌گیرند. این آیه به ما یادآوری می‌کند که عزت و ارزش از خداوند است و انتخاب دوستان مؤمن و پرهیز از دوستی با کافران، به تقوا و ایمان مرتبط است.^۲

۳-۳- پیشگیرهای اقتصادی

محیط اقتصادی جوامع نیز به سهم خود، بر جرم و ناهنجاری در سطح کلان، تأثیر بسزایی دارد. بدین ترتیب قرآن کریم، مهم‌ترین عوامل مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی را، پیشگیری اقتصادی معرفی کرده است و برای مبارزه با آن، راهکارهایی معرفی کرده است؛ این راهکارها عبارتند از؛

انفاق - ۱- ۳-۳

در قرآن کریم، انفاق به‌عنوان یکی از راهکارهای مهم برای مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی مطرح شده است.

سوره بقره، آیه ۲۶۱:

"مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ"

این آیه بیان می‌کند که انفاق در راه خدا مانند دانه‌ای است که هفت خوشه می‌دهد و در هر خوشه صد دانه است. این نشان‌دهنده برکت و تأثیر گسترده انفاق است.^۳

^۱ . بی‌نا، آیه ۵۱ مائده، پرس و جو با موضوع؛ شخصیت‌ها، ۶۵۴.

^۲ . ناصر، مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۴۴.

^۳ محمد باقر، مجلسی، بحارالأنوار، ج ۹۵، ص ۱۷۲

"لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفِسُكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ"^۱

این آیه تاکید می‌کند: هدایت آنان بر تو واجب نیست، ولیکن خداوند هر که را بخواهد هدایت می‌کند، و هر چیز نیک و بایسته‌ای که می‌بخشید برای خودتان است (و سود آن عائد خودتان می‌گردد) و (این وقتی خواهد بود که) جز برای رضایت خدا نبخشید. و هر چیز نیک و بایسته‌ای که (بدین گونه) ببخشید به طور کامل به خود شما بازپس داده می‌شود و (کوچکترین) ستمی به شما نخواهد شد. [[«لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ»]: هدایت آنان بر تو واجب نیست، بلکه بر تو تبلیغ است و بس. «خَيْرٌ»: مراد مال و دارائی است. «مَا تُنْفِقُونَ»: نمی‌بخشید. نباید ببخشید. «وَجْهٌ»: ذات. اطلاق جزء بر کلّ است. «ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ»: طلب رضای خدا. «يُؤَفَّ»: به تمام و کمال داده می‌شود.]] بدین ترتیب، انفاق باید برای رضای خدا باشد و هر آنچه که انفاق می‌شود به خود انسان باز می‌گردد و ظلمی در آن نیست.

نتیجه گیری:

مقاله حاضر، با عنوان راهکارهای قرآنی مقابله با هنجارهای اجتماعی، به‌روش توصیفی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق حاکی از آن است؛ راهکارهای قرآنی می‌توانند نقش مهمی در مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی ایفا کنند. تقویت ایمان به خدا، ترویج تقوا، آشنایی عمیق با آیات و احکام قرآنی، پیروی از سیره پیامبر اکرم صل الله علیه وآله وسلم و اهل بیت علیهم السلام، یادآوری نعمت‌های الهی، تقویت محبت الهی، انتخاب دوستان مؤمن، تمرین صبر و توکل، انفاق، منع از ذخیره کردن مال، به عنوان راهکارهایی مؤثر برای کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی مطرح شده‌اند. با تکیه بر این اصول قرآنی، می‌توان زمینه‌ساز ایجاد جامعه‌ای سالم و پایدار شد که در آن ارزش‌های الهی و انسانی حاکم باشند.

^۱ بقره؛

فهرست منابع

* قرآن کریم

- ۱- اصفهانی، حسین، آیه ۸۹ هود، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، المكتبة المرتضوية لإحياء آثار جعفریة، ۱۳۸۳.
- ۲- بی‌نا، تفسیر آیه‌ی ۲۴ انفعال، مذاهب، مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی، بی‌تا
- ۳- بی‌نا، تفسیر آیه ۵۱ توبه، دائرة المعارف طهور؛ اصول عقاید، واحد تحقیقات مؤسسه فرهنگی هنری جام طهور، ۱۳۹۵.
- ۴- بی‌نا، تفسیر آیه ۱۳ زمره، دروس حوزه علمیه جدید؛ پایه اول تا دهم، ج دوم، واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، ص ۲۹۸۰.
- ۵- بی‌نا، شخصیت‌ها، مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی، بی‌تا.
- ۶- حق‌جو، محمد حسین، آیه ۱۳۸، ۱۳۹ نساء، جلوه‌های بلوغ، قم، المهدی، ۱۳۷۴.
- ۷- صادقی، علی، ربانی تبار، زهرا، راهکارهای قرآنی مقابله با فساد اجتماعی، سال هفتم، شماره سه، ۱۳۹۶.
- ۸- فرح‌زاده، حبیب‌الله، آیه ۱۳ الحجرات، آرامش زندگی در پرتو تقوا، قم؛ طوبای محبت، ۱۳۵۹.
- ۹- قریشی، علی‌اکبر، دانش‌نامه اسلامی، تفسیر آیه ۸۹ سوره هود، بی‌تا
- ۱۰- مجلسی، محمد باقر، ج ۹۵، لبنان/ بیروت، دار احیاء التراث العربی .
- ۱۱- مکارم، شیرازی، آیه ۶۹ مائده، پایگاه اطلاع رسانی ایشان، ۱۴۰۳/۰۱/۰۶.

* کتب فارسی

- ۱۲- ارفع، کاظم، گذرنامه بهشت؛ شرح موضوعی زیارت جامعه الکبیر، تهران، پیام عدالت، ۱۳۹۳.
- ۱۳- بهجت‌پور، عبد‌الکریم رضایی، اصفهانی، محمد علی، کلانتری، ابراهیم نصیری، علی، تفسیر موضوعی
- ۱۴- قرآن کریم، مرکز نشر معارف تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، چاپ دهم، ۱۳۸۵.
- ۱۵- بی‌نا، دانش‌نامه اسلامی، تدبر در آیات قرآن، بی‌تا.
- ۱۶- بی‌نا، مؤسسه تحقیقات و نشر آثار اهل بیت علیهم السلام، الگوشناسی؛ پیروی از اهل بیت علیهم السلام باعث زنده‌شدن دل‌هاست، ۲ اسفند ۱۴۰۱.
- ۱۷- دهخدا، علی‌اکبر، لغت‌نامه دهخدا، ج ۳، سال ۱۳۷۷.
- ۱۸- معرفت، محمد هادی، علوم قرآنی، تمهید، چاپ ۱۹، ۱۳۹۶.
- ۱۹- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه ط-دار الکتب الاسلامیه، ج ۴، تهران، ۱۳۷۴.

مقاله

۲۰- ملکیان اصفهانی، رسول، علم مفاهیم شناسی در قرآن کریم، جلد ۱۱، اصفهان؛ مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه، ۱۳۹۴.

۲۱- منصوری، خلیل، تناسب جرم و کیفر در مجازات از نگاه اسلام، ۱ مهر ۱۴۰۲.

سایت‌ها

۲۱- ابوالقاسم، ایمانور، در مسیر آسمان: آشنایی با اسرار عرفانی حج بیت الله الحرام، بی تا.

۲۲- بی‌نا، اسفهلان، استراتژی چیست؟ (به زبان ساده برای کارآفرینان)، بی تا.

۲۳- جلیل پیران، حسین، وزارت امور اقتصاد و دارایی، کد خبر؛ ۲۵۶۳۳۱، ۱۴۰۲/۱۰/۱۸.

۲۴- حاتمیان، پروز، تحلیل کیفی نظر متخصصان ایرانی درباره نقش باورهای معنوی و اعتقادی مؤثر در تنظیم هیجان، ۱ آبان ۱۴۰۰.

۲۵- خمینی، پایگاه اطلاع رسانی حوزه، نقش روزه‌داری در کاهش ناملایمات و ناهنجاریهای اجتماعی، ۱۳۷۸:۳۹.

۲۶- زیرکی، مهدی، آثار و برکات تقوا در قرآن، نشریه پاسدار اسلام، شماره؛ ۲۹۳، ۱۳۸۵.

۲۷- فرج‌پور، پریرسا، مفهوم ناهنجاری اجتماعی در فیلم و انیمیشن، ۲۱۰۷.

۲۸- کیومرثی اسکویی، محمد رضا، مهار خشم؛ بررسی روانشناختی خشم و مهار آن از دیدگاه اسلام، مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۹۱.

۲۹- مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیر المومنین علی علیه السلام، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ۱۳۹۸.

۳۰- محسنی، دانشگاه عالی دفاع مقدس، آشنایی با مفاهیم متعالی قرآنی بهترین راه مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی است، ۳۱ فروردین ۱۴۰۱، ۰۸:۲۲، کد ۶۲۵۳.

۳۱- مصطفی، خرم دل، آیه ۲۷۲ بقره، قرآن کریم، بی تا.